

BESZÁMOLÓ A NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT 2023-BAN MEGHIRDETETT NYELVINAPLÓ-ÍRÓ PÁLYÁZATÁRÓL

JAKAB DOROTTYA¹

2023-ban második alkalommal hirdettet meg nyelvinapló-író pályázatot a Nyelvtudományi Kutatóközpont (a továbbiakban: NYTK) Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoportja. A középiskolás diákoknak szóló pályázat ötletgazdái, Ludányi Zsófiát és Domonkosi Ágnest a pályázati felhívás kidolgozásában egyrészt az motiválta, hogy a nyelvmenedzselés elméletét gyakorlatban alkalmazva, problémaközpontú szemlélettel újítsák meg az anyanyelvi versenyek hagyományát. A pályázat kiírását emellett motiválta az is, hogy a nyelvi napló módszerét a (középiskolás) diákok körében is népszerűsítse.

A pályázat elméleti alapját a nyelvmenedzselés elméletének és a problémaalapú tanulás elgondolásának összehangolása adja, mivel a két elméleti megközelítésmód jó lehetőséget kínál a valós nyelvi megfigyeléseket az oktatás folyamatába bevonó anyanyelvi nevelés elméleti megalapozására, ezáltal pedig hatékonyan szolgálja a nyelvinapló-író pályázat célkitűzéseit is (Domonkosi és mtsi. 2022: 14, Domonkosi–Ludányi 2022: 107). A nyelvmenedzselés-elmélet (Jernudd–Neustupný 1987) nyelvi problémák kezelésére és elemzésére alkalmazható átfogó elméleti keret (Ludányi és mtsi. 2022: 73). A problémaalapú oktatási stratégia pedig olyan elméleti megközelítésmód, amely a tananyagok reprodukív módszerekkel történő elsajátítása helyett a megoldandó problémákon alapuló feladatok alkalmazását szorgalmazza, amely által a tanulók nemcsak lexikális tudásukat, hanem problémamegoldó készségüket is fejleszthetik (Bús 2013: 34–35, Molnár 2005: 32–33).

A pályázatban alkalmazott gyakorlat, a nyelvi napló, olyan módszertani ötlet, amely a nyelvmenedzselés-elmélet és a problémaalapú oktatási stratégia gyakorlatban történő alkalmazására egyaránt jó lehetőséget teremt (Domonkosi–Ludányi 2022: 108). A nyelvi napló a nyelvi tevékenységekre irányuló tudatos reflexió kiváltását és megfigyelését lehetővé tevő módszer, amelyet a nyelvpedagógiai gyakorlatban, valamint nyelvészeti és pedagógiai kutatásokban is alkalmaznak (Ludányi–Domonkosi 2021: 74): nyelvi naplók elemzésével többek között kutathatók például gyermeknyelvi gyakorlatok, többnyelvű beszélőközösségek gyakorlatai, idegen nyelvek tanulásával kapcsolatos tapasztalatok és problémák (Ludányi–Domonkosi 2022: 108). A nyelvmenedzselés-elmélet gyakorlati alkalmazásával összefüggésben pedig a nyelvi napló módszerével jól dokumentálhatók és elemezhetők különböző

¹ JAKAB DOROTTYA
ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola
Nyelvtudományi Kutatóközpont, Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet
jakab.dorottya@nytud.hu

nyelvi problémák, a nyelvhasználók figyelmét felkeltő nyelvi és nyelvhasználati jelenségek is (ld. pl. Lanstyák 2008, 2010; Veszelszki 2017).

A nyelvi naplók készítése a nyelvmenedzselés-elmélet öt lépése (észlelés, értékelés, akcióterv kidolgozása, megoldás, visszajelzés) közül (Kimura–Fairbrother 2020: 260) az észlelés és értékelés lépéseinek megvalósítására, ezáltal pedig leginkább nyelvi problémák gyűjtésére és elemzésére alkalmazható. A problémaalapú oktatási stratégia szempontjából pedig lehetőséget ad olyan nyelvvel és nyelvhasználattal kapcsolatos kérdések, figyelemfelkeltő jelenségek gyűjtésére, amelyek oktatás keretében történő elemzésével a tanulók hatékonyan fejleszthetik nyelvi tudásukat és problémamegoldó készségüket. A nyelvi napló mint az anyanyelvi nevelésben alkalmazható gyakorlati feladat bemutatásának és oktatásban való elterjesztésének, valamint anyanyelvi versenyek gyakorlatában való alkalmazásának céljából az NYTK Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoportja (a pályázat ötletgazdái, Ludányi Zsófia és Domonkosi Ágnes vezetésével) először 2022-ben indított középiskolás diákoknak szóló nyelvinapló-író pályázatot (ld. bővebben Domonkosi–Ludányi 2022). Ennek eredményességét látva a kutatócsoport 2023-ban is a pályázat meghirdetése mellett döntött.

A februárban meghirdetett pályázatra 14. életévüket betöltött középiskolás tanulók jelentkeztek egyéni versenyzőként vagy 2–4 fős csoportokban. A felhívás (W1) a pályázattal kapcsolatos információk mellett mintabejegyzéseket is tartalmazott, amelyek részletesen bemutatták, hogyan javasolt felépíteni egy-egy nyelvinapló-bejegyzést, ezáltal segítséget nyújtva a pályamunkák elkészítéséhez. A 2022-ben meghirdetett pályázathoz hasonlóan a 2023-as pályázat is két fordulóból állt. Az első (írásbeli) fordulóban a pályázóknak egy minimum tíz nyelvi jelenség pontosan adatolt lejegyzését és minél részletesebben kifejtett értelmezését tartalmazó nyelvi naplót kellett beküldeniük. Erre a fordulóra összesen 23 diák 9 pályamunkája érkezett be. A beküldött nyelvi naplók előzetes zsűrizését az NYTK Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoport tagjai (Domonkosi Ágnes, Ludányi Zsófia, Kocsis Ágnes és Jakab Dorottya), Bartha Csilla (az NYTK Többszempontú és Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoportjának vezetője), valamint Tóth Anna (az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem végzős angoltanár–magyartanár szakos hallgatója) végezte. 2023-ban a pályázati felhívásban (W1) kiemelt szempontként szerepelt az újszerűség, a pályázóktól tehát olyan megfigyelések gyűjteményét várták a szervezők, amelyek a nyelvben, nyelvhasználatban megfigyelhető újdonságokat írnak le és értelmeznek. Az előzetes értékelés tapasztalatai alapján az újszerűség szempontja a beküldött pályamunkákban ugyan eltérő mértékben jelent meg, de a munkák többségében megfelelően érvényesült. A nyelvi naplók többsége – hasonlóan a 2022-ben beküldött nyelvi naplókhoz (Domonkosi–Ludányi 2022: 111) – jellemzően a szókinés változásaira és újdonságaira reflektáló megfigyeléseket tartalmazott: a bejegyzésekben gyakran megjelenő témakör volt például különböző online kommunikációhoz kapcsolódó, angol eredetű kifejezések (pl.: *slay*, *red flag*), továbbá diák- és csoportnyelvi kifejezések (pl. *outra vág*, *Tirpákia*) lejegyzése és értelmezése. Az előzetes értékelés alapján a pályázat második fordulójára (és egyben döntőjére)

öt pályamunka szerzői (két egyéni versenyző és három csoport; összesen 12 diák), valamint az őket felkészítő tanárok kaptak meghívást.

A döntővel egybekötött workshop 2023. június 13.-án került megrendezésre a Nyelvtudományi Kutatóközpont épületében, *Újítás, játékosság, önkifejezés a nyelvhasználatban – A nyelvi újszerűség és értelmezése középiskolások nyelvi naplóiban* címmel. Az esemény főszervezője az idei évben is a NYTK Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoportja volt, a kutatócsoport tagjai (Ludányi Zsófia, Domonkosi Ágnes, Kocsis Ágnes és Jakab Dorottya) mellett a szervezésben részt vettek a Többsz nyelvűség és Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoport, illetve a Lexikológiai Intézet munkatársai (Bartha Csilla, Lipp Veronika és Tima Péter) is.

A rendezvény résztvevői Várad Tamás (az NYTK főigazgató-helyettese és a Nyelvtudományi és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet igazgatója) ünnepélyes megnyitója után Sólyom Réka a Károli Gáspár Református Egyetem docensének előadását hallgathatták meg, amely a pályázat kiemelt témájához kapcsolódva a magyar nyelv neologizmusainak trendjeiről, típusairól és legfontosabb tudnivalóiról szólt.

A versenyzőknek a szóbeli döntő teljesítéséhez két feladatot kellett megoldaniuk, amelyet a helyszínen kaptak meg, tehát azokra nem állt módjukban előzetesen felkészülni. A feladatok kidolgozását a pályázat elméleti keretével és célkitűzéseivel összhangban a problémaközpontú tanulás szemlélete inspirálta. A feladatok megoldása során a versenyzők nemcsak nyelvészeti tudásukat bizonyíthatták, hanem próbára teheték problémamegoldó és előadói készségüket, valamint kreativitásukat is. A feladatok kidolgozásában Domonkosi Ágnes és Ludányi Zsófia mellett szerepet vállalt Bartha Csilla (NYTK, Többsz nyelvűség és Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoport), valamint Szabó Gergely (ELTE NYTK) és Tóth Anna (tanárjelölt, EKKE) is. A versenyzők döntő során nyújtott teljesítményét öttagú zsűri értékelte, amelynek elnöki tisztségét Bartha Csilla (NYTK Többsz nyelvűség és Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoport) látta el, további tagjai pedig Domonkosi Ágnes (NYTK Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoport), Nemesi Attila László (PPKE), Szabó Gergely (ELTE NYTK) és Tóth Anna (tanárjelölt, EKKE) voltak.

A döntő első feladata a versenyzők által az írásbeli fordulóra beküldött nyelvi naplók anyagához kapcsolódott. A feladatokat kidolgozó bizottság minden egyéni versenyző és csoport számára kiválasztott egy-egy megfigyelést az általuk összeállított naplóból, amelyet a versenyzőknek oly módon kellett kidolgozniuk, mintha az egy fiktív, szórakoztató célú online szótár egyik szócikkéhez kapcsolódó áttekintő oldal szövege lenne. Az elvárás tehát egy minél átfogóbb magyarázó-értelmező oldal vázlatának elkészítése volt, amelyhez a feladat leírásában a versenyzők mintát és a kidolgozásban segítő szempontokat is találtak. A pályázóknak a megadott szempontok mellett lehetőségük volt saját szempontok kitalálására is. A szócikk vázlatának elkészítésére a versenyzők 40 percet kaptak, munkájukat az idő leteltével digitális, írott formátumban kellett leadniuk. A kidolgozáshoz a versenyzők szabadon használhatták az internetet, valamint az NYTK könyvtárának állományát.

A személyre szabott szócikkvázlatok kidolgozása után második feladatként minden résztvevő ugyanazt a feladatot kapta. Ennek alapja egy valós, a Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoport által működtetett nyelvi tanácsadó szolgálat

egyik megkeresésén alapuló nyelvi probléma volt: a pályázóknak egy új jelenséggör, a *mikromobilitás* kifejezésnek és lehetséges magyar megnevezéseinek problémáját kellett feldolgozniuk (ld. Ludányi et al. 2022: 97–99). A feladatleírásban a versenyzők ebben az esetben is kaptak olyan kérdéseket és szempontokat, amelyek segítségükre lehettek a kidolgozás során, de itt is lehetőségük volt kreativitásuk kifejezésére és saját értékelési-értelmezési szempontjaik bevonására. A megoldás kidolgozása során a versenyzők reflektálhattak a *mikromobilitás* és *könnyűközlekedés* kifejezések használhatóságára, értelmezhetőségére, stílusértékére stb., valamint tehettek saját javaslatokat is arra, hogy milyen további magyar megfelelői lehetnének a kifejezésnek. A pályázóknak a második feladat kidolgozására is 40 perc állt rendelkezésükre, a feladat eredményét pedig a helyszínen szóbeli prezentáció formájában kellett bemutatniuk. Az internetet és az NYTK könyvtárának állományát a versenyzők a második feladat megoldása során is használhatták.

A második feladat megoldásait bemutató színvonalas előadások után a zsűri és a szervezők rövid műhelybeszélgetésre invitálták a versenyzőket és az őket kísérő felkészítő tanárokat. A beszélgetés során a zsűri tagjai felteheték kérdéseiket, illetve megfogalmazhatták észrevételeiket a versenyzők munkáival kapcsolatban, a pályázók pedig lehetőséget kaptak vitakészségük bizonyítására is.

A zsűri értékelésére várva a versenyzők és kísérőik részt vehettek egy fakultatív programon, amelynek során Lipp Veronika, az NYTK Lexikográfiai Intézete igazgatójának vezetésével ismerkedhettek a szótárírás folyamatával, valamint *A magyar nyelv nagyszótára* (Ittész [főszerk.] 2006–2021) készítésének munkálataival.

Az NYTK nyelvinapló-író pályázatának szóbeli döntője 2023-ban is szép eredményekkel zárult: a zsűri egyéni kategóriában egy első és egy második, csoportos kategóriában pedig egy első és két második helyezést osztott ki. A díjazott diákok és az őket felkészítő pedagógusok értékes jutalomkönyvekkel és könyvutalványokkal távozhattak.

Az NYTK Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoportjának szándéka szerint a problémaalapú szemléletű nyelvinapló-író pályázat a jövőben továbbra is meghirdetésre kerül majd, hozzájárulva a középiskolás korosztály nyelvről való tudásának és nyelvi tudatosságának fejlesztéséhez.

Irodalom

- Bús Enikő 2013. A probléma-alapú tanítás/tanulás alkalmazása humán tantárgyak területén. *Iskolakultúra* 11, 34–43.
- Domonkosi Ágnes – Ludányi Zsófia 2022. A nyelvi napló mint problémaalapú gyakorlat. *Anyanyelv-pedagógia* 15/3, 107–118.
- Domonkosi Ágnes – Imrényi András – Jánk István – Kalcsó Gyula – Ludányi Zsófia – Rási Szilvia – Takács Judit – H. Tómesz Tímea 2022. Problémaalapú anyanyelvi nevelés – használatalapú gyakorlatok. In: Jánk István – H. Tómesz Tímea –

- Domonkosi Ágnes (szerk.): *A digitális oktatás nyelvi dimenziói. Válogatás a PeLi-Kon2020 oktatásnyelvészeti konferencia kerekasztal-beszélgetéseiből és előadásaiból*. Eger: Líceum Kiadó, 13–34.
- Ittész Nóra (főszerk.) 2006–2021. *A magyar nyelv nagyszótára I–VIII*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Jernudd, Björn Holger – Neustupný, Jiří Václav 1987. Language planning: For whom? In: Laforge, Lorne (ed.): *Proceedings of the international colloquium on language planning*. Québec: Les Press de L'Université Laval, 69–84.
- Kimura, Goro Christoph – Fairbrother, Lisa 2020. Reconsidering the language management approach in light of the micro-macro continuum. In: Kimura, Goro Christoph – Fairbrother, Lisa (eds.): *Language management approach to language problems: integrating macro and micro dimensions*. Amsterdam: John Benjamins, 255–267.
- Lanstyák István 2008. A nyelvi napló mint a nyelvi problémák feltárásának eszköze. 5. *Alkalmazott Nyelvészeti Műhelytalálkozó*. Budapest, 2008. szeptember 18–19.
- Lanstyák István 2010. A nyelvi problémák típusai. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 12/1, 23–48.
- Ludányi Zsófia – Domonkosi Ágnes 2021. Nyelvi tudatosságot fejlesztő pályázat középiskolásoknak. *Acta Universitatis de Carolo Eszterhazy Nominatae. Sectio Linguistica Hungarica* 47, 73–89.
- Ludányi Zsófia – Domonkosi Ágnes – Kocsis Ágnes – Jakab Dorottya 2022. A nyelvi menedzselés szemlélete és a nyelvi tanácsadás. In: Deme Andrea – Kuna Ágnes (szerk.): *Tanulmányok a nyelvészet alkalmazásainak területéről*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 73–108.
- Molnár Gyöngyvér 2005. A problémaalapú tanítás. Az ismeretek alkalmazásának és az együttműködő készség fejlesztésének módszere. *Iskolakultúra* 10, 31–43.
- Veszelszki Ágnes 2017. *Netnyelvészet. Bevezetés az internetes nyelvhasználatba*. Budapest: L'Harmattan.
- W1. https://nytud.hu/wp-content/uploads/2023/02/nyelvinaplo_palyazat_felhivas_2023.pdf (letöltve: 2023. 06. 30.)